

۴۸۹۹۴

دانشگاه تهران
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

موضوع:

توسعه صنعت گردشگری
راهکاری برای خروج از بحران بیکاری

نگارش:

لیلا لفظی

۱۳۸۲ / ۸ / ۲۰

استاد راهنما:

آقای دکتر مجید ومید

۱۳۸۲ / ۸ / ۲۰

استاد مشاور:

آقای دکتر حمیدرضا ملک محمدی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته:

مطالعات ایران و سیاستگذاری عمومی

مجلس نظامات آیین علمی ایران
تأیید شد

تابستان ۱۳۸۲

۴۱۹۹۹

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

دانشکده: حقوق و علوم سیاسی گروه: علوم سیاسی

در چارچوب ارزیابی مرحله تحقیقاتی متعلق کارشناسی ارشد دانشجویان دانشگاه تهران

لی لالفظی : به شماره دانشجویی: ۲۹۰۱۷۹۰۲۱ در رشته: سیاست‌گذاری عمومی
گرایش: سیاست‌گذاری عمومی پایان نامه خود به ارزش: ۴ واحد رای در نیمسال اول سال تحصیلی: ۸۰-۸۱-۲
خدا ریت نام نموده بود، تحت عنوان: توسعه صنعت گردشگری، راهکاری برای خروج از بحران بیکاری

به سرپرستی (استاد راهنما): دکتر وحید استاد مشاور: دکتر ملک محمد استاد مشاور دوم (حسب مورد): دکتر اشتریان
در تاریخ: ۸۲/۶/۱۱ در حضور هیأت داوران به شرح ذیل با (موفقت / عدم موفقت / اصلاحاتی) دفاع نمود.

اسامی هیأت داوران	مرتبه علمی	محل اشتغال	امضاء
۱- استاد راهنما: دکتر حمید وحید	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲- استاد مشاور: دکتر حمیدرضا ملک محمدی	استادیار	" " "	
۳- استاد داور: دکتر کیومرث اشتریان	استادیار	" " "	
۴- استاد داور:			
۵- استاد مشاور دوم			

نمره نهایی هیأت داوران:

به عدد	به حروف
۳۵۱۹	نوزده و سه

ملاحظات:

تذکر: نیازی به درج نمره جداگانه هریک از داوران نبوده و فقط نمره مورد توافق هیأت داوران (متوسط) اعلام می شود.

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

با سلام، نظر به اعلام نمره نهایی فوق الذکر از جانب هیأت داوران خواهشمند است نسبت به انجام امور فراغت از تحصیل دانشجوی یاد شده برابر ضوابط و مقررات اقدام مقتضی مبذول فرمائید.

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: دکتر ابراهیم طهقی

امضاء و تاریخ:

توجه مهم: کلیه نوشته ها به استثناء نمره هیأت داوران و مطالب بند ملاحظات قبل از دفاع باید با ماشین تایپ گردد.
تذکر: این فرم به دفتر تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال و تصویر آن در گروه مربوط نگهداری می شود.

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل زندگی یار و مشوق من بوده‌اند و در این
راه از هیچ کمکی دریغ نکرده‌اند

و

تقدیم به همسر مهربانم که با صبر و شکیبایی فویش مرا در نگارش این
تحقیق یاری نمود.

تقدیر و تشکر :

وظیفه خود می‌دانم از همه عزیزانی که در نگارش این تمقیق به من یاری رسانده‌اند ، صمیمانه تشکر کنم. به ویژه از استادان گرامی جناب آقای دکتر امید و جناب آقای دکتر ملک‌محمدی که بدون راهنمایی‌ها و مشاوره‌های ارزنده آنان ، انجام این تمقیق میسر نبود.

همچنین از استاد ارجمند جناب آقای دکتر اشتریان که داوری این تمقیق را به عهده گرفتند ، سپاسگزارم .

چکیده

امروزه از بیکاری به عنوان مهمترین مشکل کشور یاد می‌شود. بر تعداد بیکاران و به ویژه تحصیل کردگان جویای کار روز به روز افزوده می‌شود و این مسئله امنیت و سلامت جامعه را به شدت تهدید می‌نماید. از این رو دولت با استفاده از روشهای گوناگون از جمله تخصیص بودجه برای ایجاد اشتغال و تشکیل کمیته‌های اشتغال در نهادها و سازمانهای مختلف بر آن است تا نسبت به رفع این مشکل اقدام کند.

در همین راستا تحقیق حاضر نیز در نظر دارد به این سؤال مهم پاسخ دهد که: راه حل خروج از بحران بیکاری چیست؟ و در پاسخ به این سؤال فرضیه تحقیق مطرح می‌شود که: گسترش صنعت گردشگری به عنوان صنعتی ارزآور و اشتغال‌زا یکی از راههای مؤثر در حل بحران بیکاری می‌باشد. تحقیق حاضر با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی و بهره‌گیری از مدل رضایتبخش به بررسی رابطه بین گردشگری و اشتغال‌زایی می‌پردازد.

تحقیق دارای پنج فصل است که در هر فصل مطالب مختلفی بررسی می‌گردد.

فصل اول مربوط به کلیات و تعاریف آن می‌باشد. در فصل دوم ادبیات تحقیق و نظریه‌های مربوط به موضوع مورد بررسی قرار می‌گیرند. فصل سوم در خصوص مسئله اشتغال و بیکاری در ایران است و فصل چهارم صنعت گردشگری در ایران و جهان را بررسی می‌کند. در فصل پنجم نیز فرضیه تحقیق مورد آزمون واقع شده و با توجه به مثال‌های عینی و عملی کشورهای دیگر اثبات می‌گردد که صنعت گردشگری به دلیل دارا بودن ویژگی‌های خاص خود می‌تواند معضل بیکاری را تا حدود زیادی بر طرف نماید.

در پایان نیز ضمن بررسی مشکلات موجود در خصوص توسعه صنعت گردشگری و اقدامات انجام شده در این رابطه، راهکارهای لازم جهت توسعه این صنعت ارائه می‌گردد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات و مفاهیم

۱-۱	مقدمه	۱
۲-۱	بیان موضوع	۵
۳-۱	اهمیت موضوع	۷
۴-۱	هدف از اجرای تحقیق	۹
۵-۱	سؤال تحقیق	۱۰
۶-۱	فرضیه تحقیق	۱۰
۷-۱	متغیرهای تحقیق	۱۰
۸-۱	روش تحقیق	۱۱
۹-۱	محدودیت‌های تحقیق	۱۱
۱۰-۱	پیشینه تحقیق	۱۲
۱۱-۱	مفاهیم اختصاصی تحقیق	۱۵
۲۵	فهرست منابع فصل اول	۲۵

فصل دوم: مبانی نظری و تئوری

۱-۲	نظریه‌های مربوط به اشتغال و توریسم	۲۸
۱-۱-۲	مکتب کلاسیک	۲۹
۲-۱-۲	مهمترین اصول و عقاید مکتب کلاسیک	۲۹
۳-۱-۲	نظریه کلاسیک در ارتباط با اشتغال	۳۰

۴-۱-۲	مکتب نئوکلاسیک.....	۳۳
۵-۱-۲	مهمترین اصول و عقاید مکتب نئوکلاسیک.....	۳۳
۶-۱-۲	نظریه نئوکلاسیک در ارتباط با اشتغال	۳۴
۷-۱-۲	نظریه مکتب کلاسیک و نئوکلاسیک در ارتباط با توریسم	۳۶
۸-۱-۲	مکتب کینز	۳۷
۹-۱-۲	مهمترین اصول و عقاید مکتب کینز	۳۸
۱۰-۱-۲	نظریه کینز در ارتباط با اشتغال	۴۰
۱۱-۱-۲	نظریه کینز در ارتباط با توریسم	۴۲
۲-۲	مکتب نئولیبرال و اقتصاد بازار آزاد	۴۳
	فهرست منابع فصل دوم	۴۵

فصل سوم: اشتغال و بیکاری در ایران

۱-۳	اثرات بیکاری.....	۴۸
۲-۳	ویژگی‌های اشتغال و بیکاری در کشورهای در حال توسعه	۵۰
۱-۲-۳	رشد جمعیت و تأثیر آن بر عرضه نیروی کار	۵۰
۲-۲-۳	ساختار اقتصادی و دوگانگی اقتصادی در کشورهای در حال توسعه.....	۵۱
۳-۲-۳	مهاجرت و تأثیر آن بر عرضه نیروی کار	۵۳
۴-۲-۳	آموزش و اشتغال در کشورهای در حال توسعه	۵۳
۳-۳	اقتصاد ایران و نقش دولت در آن	۵۴

۴-۳	الگوی اقتصادی کشور ایران.....	۵۵
۵-۳	وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران	۵۹
۶-۳	سیاست‌های اشتغال و عملکرد آن در برنامه‌های توسعه کشور (بعد از انقلاب)	۶۳
۱-۶-۳	برنامه اول توسعه.....	۶۳
۲-۶-۳	برنامه دوم توسعه.....	۶۷
۳-۶-۳	برنامه سوم توسعه	۷۲
۷-۳	نقد و بررسی سیاستگذاری‌های بخش اشتغال	۷۵
	فهرست منابع فصل سوم	۸۲

فصل چهارم: صنعت گردشگری در ایران و جهان

۱-۴	نگاهی به صنعت گردشگری در جهان	۸۶
۱-۱-۴	بررسی روند رشد تعداد ورود جهانگردان بین‌المللی در مناطق ششگانه جهان.....	۹۱
۲-۱-۴	گرایش‌های بازار جهانگردی و گردشگری	۹۴
۳-۱-۴	مهمترین مقصدهای گردشگری در جهان	۹۷
۲-۴	صنعت گردشگری در جنوب آسیا	۱۰۴
۱-۲-۴	پیش‌بینی وضعیت گردشگری منطقه جنوب آسیا در آینده.....	۱۰۸
۳-۴	نگاهی به صنعت گردشگری در ایران.....	۱۱۰
۱-۳-۴	سازماندهی جهانگردی در ایران.....	۱۱۰
۲-۳-۴	نگاهی اجمالی به صنعت گردشگری ایران طی ۲۰ سال گذشته	۱۱۲
۱-۲-۳-۴	خروج ایرانیان از کشور	۱۱۳
۲-۲-۳-۴	ورود گردشگران بین‌المللی به ایران	۱۱۵

۱۲۳.....	۳-۲-۳-۴ درآمد ارزی حاصل از ورود گردشگران بین‌المللی به ایران
۱۲۵.....	۴-۲-۳-۴ هزینه گردشگری
۱۲۶.....	۳-۳-۴ بررسی وضعیت گردشگری در ایران و مقایسه آن با برخی کشورها
۱۴۲.....	۴-۴ سیاست‌های صنعت گردشگری در برنامه‌های توسعه (بعد از انقلاب)
۱۴۲.....	۱-۴-۴ برنامه اول توسعه
۱۵۰.....	۲-۴-۴ برنامه دوم توسعه
۱۵۶.....	۳-۴-۴ برنامه سوم توسعه
۱۶۱.....	۵-۴ نقد و بررسی سیاستگذاری‌های بخش گردشگری
۱۶۸.....	فهرست منابع فصل چهارم

فصل پنجم: خلاصه، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱۷۳.....	۱-۵ بررسی و اثبات فرضیه
۱۷۶.....	۲-۵ بخش خدمات و ایجاد اشتغال
۱۷۹.....	۳-۵ ارزیابی میزان اشتغال‌زایی صنعت توریسم در کشورهای صنعتی
۱۸۱.....	۱-۳-۵ اشتغال در صنعت هتلداری
۱۸۲.....	۲-۳-۵ اشتغال در برخی فعالیت‌های مرتبط با صنعت جهانگردی در کشورهای صنعتی
۱۹۲.....	۴-۵ گردشگری و اشتغال در ایران
۱۹۹.....	۱-۴-۵ وضعیت کنونی گردشگری و اشتغال در ایران
۲۰۳.....	۵-۵ ذکر نمونه‌هایی برای اثبات فرضیه
۲۰۳.....	۱-۵-۵ نمونه اول
۲۰۷.....	۲-۵-۵ نمونه دوم

۲۱۱.....	۳-۵-۵ نمونه سوم
۲۱۱.....	۱-۳-۵-۵ آمار اشتغال ایجاد شده در بخش هتل و مهمانسرا - ایرلند
۲۱۳.....	۴-۵-۵ نمونه چهارم
۲۱۳.....	۱-۴-۵-۵ آمار اشتغال ایجاد شده در اثر توریسم - ترکیه
۲۱۵.....	۲-۴-۵-۵ تأثیرات اقتصادی توریسم
۲۱۶.....	۳-۴-۵-۵ میزان رشد
۲۲۵.....	۶-۵ نتیجه‌گیری و جمع‌بندی
۲۳۱.....	۷-۵ مشکلات و تنگناهای موجود
۲۳۴.....	۸-۵ اقدامات انجام شده
۲۳۷.....	۹-۵ راهکارها و پیشنهادات
۲۴۴.....	فهرست منابع فصل پنجم
۲۴۷.....	فهرست منابع فارسی و لاتین

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول (۱-۳) وضعیت اشتغال در اقتصاد ایران	۶۰
جدول (۲-۳) متوسط افزایش سالانه جمعیت فعال و جمعیت شاغل در ایران	۶۱
جدول (۳-۳) ترکیب و ساختار جمعیت فعال کشور	۶۳
جدول (۴-۳) تحویل ساختار شغلی جمعیت کشور در فاصله سالهای ۶۷-۱۳۷۲	۶۵
جدول (۵-۳) تصویر اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی طی برنامه دوم	۶۸
جدول (۶-۳) بررسی عوامل مؤثر بر بیکاری در اقتصاد ایران	۷۱
جدول (۷-۳) مقایسه اهداف و عملکرد قانون برنامه سوم توسعه در زمینه اشتغال	۷۳
جدول (۱-۴) تعداد ورود جهانگرد بین‌المللی در نواحی ششگانه	۸۸
جدول (۲-۴) میزان درآمد حاصل از ورود جهانگرد بین‌المللی در نواحی مختلف	۸۹
جدول (۳-۴) گرایش تعداد ورود جهانگرد بین‌المللی به نواحی جهان	۹۴
جدول (۴-۴) پانزده کشوری که مهمترین مقصدهای جهانگردان هستند	۹۸
جدول (۵-۴) بالاترین مقاصد گردشگران بین‌المللی از نظر تعداد	۹۹
جدول (۶-۴) پانزده کشوری که بیشترین درآمد را از جهانگردی	۱۰۱
جدول (۷-۴) پانزده کشور برتر دنیا از نظر هزینه‌های گردشگری بین‌المللی	۱۰۳
جدول (۸-۴) پیش‌بینی تعداد توریست‌های ورودی به تفکیک جهان	۱۰۹
جدول (۹-۴) آمار خروج ایرانیان از کشور طی سالهای ۱۳۷۸-۱۳۴۸	۱۱۴
جدول (۱۰-۴) تعداد گردشگران بین‌المللی ورودی به ایران	۱۱۷
جدول (۱۱-۴) گردشگران بین‌المللی ورودی به ایران به تفکیک منطقه	۱۲۰
جدول (۱۲-۴) درآمد ارزی حاصل از ورود گردشگران - دلار	۱۲۴
جدول (۱۳-۴) هزینه‌های گردشگری بین‌المللی	۱۲۵

جدول (۴-۱۴) آمار ورود جهانگردان خارجی به ایران ۷۹-۱۳۷۶	۱۲۸
جدول (۴-۱۵) متوسط درآمد به ازای هر جهانگرد ورودی در سال ۱۳۷۹	۱۳۰
جدول (۴-۱۶) سهم هفت کشور اصلی مولد جهانگردان در بازار جهانگردی	۱۳۰
جدول (۴-۱۷) درآمدهای جهانگردی بین‌المللی در ایران ۷۹-۱۳۷۶	۱۳۱
جدول (۴-۱۸) اهداف کمی جهانگردی	۱۳۲
جدول (۴-۱۹) تعداد توریست ورودی و درآمد ارزی حاصله به ...	۱۳۶
جدول (۴-۲۰) هزینه‌های توریست بین‌المللی به تفکیک کشور	۱۳۷
جدول (۴-۲۱) ارزیابی اهداف و عملکرد بخش فرهنگ و توریست و تربیت بدنی	۱۴۷
جدول (۴-۲۲) ارزیابی سیاست‌های پیش‌بینی شده و اتخاذ شده فرهنگ و توریست	۱۴۸
جدول (۴-۲۳) اهداف و عملکرد برنامه پنج‌ساله اول و دوم	۱۵۳
جدول (۴-۲۴) توزیع فراوانی ورود جهانگردان، خروج ایرانیان و درآمد ارزی	۱۵۵
جدول (۴-۲۵) هدفهای کمی برنامه سوم توسعه	۱۵۸
جدول (۴-۲۶) اهداف کمی جهانگردی	۱۶۰
جدول (۵-۱) میزان اشتغال در صنعت جهانگردی	۱۷۵
جدول (۵-۲) اشتغال در کشورهای عضو سازمان	۱۷۸
جدول (۵-۳) اشتغال ایجاد شده در اثر توریسم در کشورهای صنعتی ۱۹۹۳	۱۸۰
جدول (۵-۴) تعداد شاغلین صنعت هتلداری در سراسر جهان ۱۹۹۵	۱۸۲
جدول (۵-۵) اشتغال در برخی کشورهای صنعتی ۱۹۹۳-۱۹۹۴ (بخش هتل و رستوران)	۱۸۴
جدول (۵-۶) اشتغال در برخی کشورهای صنعتی ۱۹۹۳-۱۹۹۴ (بخش حمل و نقل)	۱۸۶
جدول (۵-۷) اشتغال در برخی کشورهای صنعتی ۱۹۹۳-۱۹۹۴ (بخش حمل و نقل جانبی)	۱۸۶
جدول (۵-۸) اشتغال در برخی کشورهای صنعتی ۱۹۹۳-۱۹۹۴ (بخش تسهیلات و ...)	۱۸۷

جدول (۹-۵) سهم صنعت توریسم در تولید ناخالص داخلی هتل و رستوران	۱۸۹
جدول (۱۰-۵) اشتغال ایجاد شده در مشاغل با اجرت	۱۹۰
جدول (۱۱-۵) ارزیابی اطلاعات موجود و تبیین شکاف‌های اطلاعاتی.....	۱۹۶
جدول (۱۲-۵) محاسبه اشتغال‌زایی گردشگری در ایران.....	۲۰۱
جدول (۱۳-۵) تعداد گردشگران خارجی بر حسب ماه ۱۹۸۹-۲۰۰۰	۲۰۴
جدول (۱۴-۵) تعداد گردشگران داخلی بر حسب ماه ۱۹۸۹-۲۰۰۰	۲۰۴
جدول (۱۵-۵) اشتغال مستقیم در بخش هتل و تهیه مواد غذایی	۲۰۶
جدول (۱۶-۵) اثر مخارج توریست‌های خارجی بر اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی.....	۲۰۸
جدول (۱۷-۵) ضریب فزاینده اشتغال برای بخش‌های مختلف اقتصادی.....	۲۱۰
جدول (۱۸-۵) اشتغال در بخش هتل و مهمانسرا.....	۲۱۱
جدول (۱۹-۵) ارزیابی و پیش‌بینی‌ها (ترکیه ، کشورهای اروپای غربی ، جهانی)	۲۱۷
جدول (۲۰-۵) مربوط به سایت اطلاعات ماهواره‌ای توریسم	۲۲۰

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

- شکل (۱-۴) ورود جهانگرد- گرایش‌های ناحیه‌ای ۹۱
- شکل (۲-۴) ورود جهانگرد بین‌المللی در سال ۱۹۹۹ ۹۳
- شکل (۳-۴) سهم جهان در کل ورود جهانگرد بین‌المللی به درصد در سال ۱۹۹۹ ۹۳
- شکل (۴-۴) تعداد ورودی توریست بین‌المللی ۱۹۹۹-۱۹۵۰ ۹۵
- شکل (۵-۴) پیش‌بینی- توریست ۲۰۲۰ ویژن ۱۰۵
- شکل (۶-۴) جنوب آسیا - تعداد توریست‌های بین‌المللی به تفکیک کشور... .. ۱۰۷
- شکل (۷-۴) میزان رشد تعداد توریست‌های بین‌المللی ۱۰۸
- شکل (۸-۴) تعداد توریست‌های خارج از کشور ۱۱۳
- شکل (۹-۴) تعداد گردشگران بین‌المللی ورودی به ایران ۱۱۶
- شکل (۱۰-۴) تعداد توریست‌های ورودی بر حسب منطقه (هزار) ۱۲۰
- شکل (۱۱-۴) گردشگران بین‌المللی ورودی به ایران به تفکیک منطقه (۱۳۷۱) ۱۲۱
- شکل (۱۲-۴) گردشگران بین‌المللی ورودی به ایران به تفکیک منطقه (۱۳۷۷) ۱۲۱
- شکل (۱۳-۴) تعداد توریست‌های ورودی از مرزهای مختلف (هزار) ۱۲۲
- شکل (۱۴-۴) درآمد ارزی حاصل از ورود گردشگران بین‌المللی-دلار ۱۲۳
- شکل (۱۵-۴) هزینه گردشگری توریست بین‌المللی (میلیون دلار) ۱۲۵
- شکل (۱۶-۴) تعداد توریست ورودی به جنوب آسیا ۱۳۳
- شکل (۱۷-۴) توریست ورودی - (%) از سهم کل بازار - ۱۹۹۹ ۱۳۳
- شکل (۱۸-۴) جنوب آسیا: تعداد توریست‌های ورودی بین‌المللی در کشورها ۱۳۴
- شکل (۱۹-۴) تعداد توریست ورودی - (%) از سهم کل بازار - ۱۹۹۸ ۱۳۵
- شکل (۲۰-۴) درآمد حاصل از توریست - (%) از سهم کل بازار - ۱۹۹۸ ۱۳۵